

Дело C-279/23

Преюдициално запитване

Дата на постъпване в Съда:

28 април 2023 г.

Запитваща юрисдикция:

Sąd Rejonowy Katowice — Zachód w Katowicach (Полша)

Дата на акта за преюдициално запитване:

7 март 2023 г.

Ищец:

Skarb Państwa — Dyrektor Okręgowego Urzędu Miar w K.

Ответник:

Z. sp.j.

АНОНИМИЗИРАН ТЕКСТ

[...]

О П Р Е Д Е Л Е Н И Е

7 март 2023 година

Sąd Rejonowy Katowice — Zachód w Katowicach, II Wydział Cywilny (Районен съд Катовице — Катовице Запад, второ гражданско отделение, Полша,) [...]

[...]

след като на 7 март 2023 г. в Катовице разгледа

[...]

паричния иск, предявен от Skarb Państwa (Държавна хазна), представлявана от Dyrektor Okręgowego Urzędu Miar w K. (директор на Регионална метрологична служба в К.),

срещу Z. spółka jawna със седалище в С.

определи:

1. Отправя до Съда на Европейския съюз следния преюдициален въпрос:

Допуска ли член 6, параграф 1 от Директива 2011/7/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 2011 година относно борбата със забавяне на плащането по търговски сделки национална правна уредба, съгласно която националният съд може да отхвърли иск за присъждане на предвиденото в тази разпоредба обезщетение за разносните по събиране на вземане, тъй като счита, че забавата на длъжника при плащането не е съществена или че размерът на вземането, чието плащане длъжникът е забавил, е малък?

2. [...] Спира производството по делото до получаването на отговор на поставения въпрос.

МОТИВИ

I. Запитваща юрисдикция

- 1 [...] [обосновка на компетентността на запитващата юрисдикция да отправи преюдициално запитване]
- 2 Следователно запитващата юрисдикция е компетентна да отправи преюдициално запитване на основание на член 267, второ изречение от Договора за функционирането на Европейския съюз.

II. Съдържание на приложимите към случая национални разпоредби

- 3 Директива 2011/7/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 2011 година относно борбата със забавяне на плащането по търговски сделки [...] (наричана по-нататък „Директива 2011/7/ЕС“) е транспонирана в полския правен ред с Ustawa z dnia 8 marca 2013 r. o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych (Закон от 8 март 2013 г. за противодействие на прекомерната забава при търговски сделки) [...] (наричан по-нататък: „Законът за противодействие на прекомерната забава при търговски сделки“).
- 4 В Закона за противодействие на прекомерната забава при търговски сделки се предвижда изложеното по-нататък[.]
- 5 Член 2.

Разпоредбите от закона се прилагат за търговски сделки, по които страни са само:

- 1) предприятия по смисъла на разпоредбите от Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. — Prawo przedsiębiorców (Закон от 6 март 2018 г. за предприятията) [...];
- 2) субекти, извършващи дейност, посочена в член 6, параграф 1 от Закона от 6 март 2018 г. за предприятията;
- 3) субекти, посочени в член 4, член 5, параграф 1 и член 6 от Ustawa z dnia 11 września 2019 r. — Prawo zamówień publicznych (Закон от 11 септември 2019 г. за обществените поръчки) [...];
- 4) лица, които упражняват свободни професии;
- 5) филиали и представителства на чуждестранни предприятия;
- 7) предприятия от държави — членки на Европейския съюз, държави — членки на Европейската асоциация за свободна търговия (ЕАСТ), които са страни по Споразумението за Европейското икономическо пространство (ЕИП), или Конфедерация Швейцария.

6 Член 4.

На използваните в закона термини се придава следното значение:

- 1) „търговска сделка“ — договор с предмет възмездна доставка на стоки или възмездно предоставяне на услуги, ако посочените в член 2 страни го сключват във връзка с извършваната дейност;
  - 1а) „парична престация“ — възнаграждение за доставка на стоки или извършване на услуга по търговска сделка;
- 2) „публичен субект“ — субектите, посочени в член 4 от Закона от 11 септември 2019 г. за обществените поръчки.

7 Член 6.

1. Ако страните по търговска сделка не са предвидили в договора краен срок за плащане, кредиторът има право, без да е необходима покана, на законната лихва за забава при търговски сделки след изтичането на 30-дневен срок, считано от датата на която е изпълнил престацията до датата на плащането. В случая, посочен в член 9, параграф 1, изтичането на 30-дневния срок се изчислява, считано от датата на приключване на преглеждането.

8 Член 7.

1. При търговските сделки — с изключение на сделки, по които длъжникът е публичен субект — кредиторът има право, без да е необходима покана, на законната лихва за забава при търговски сделки, освен когато страните са уговорили по-висока лихва, за периода от датата, на която паричната

престация е станала изискуема, до датата на плащането, ако са изпълнени едновременно следните условия:

- 1) кредиторът е изпълнил престацията си;
- 2) кредиторът не е получил плащане в определения в договора срок.

9 Член 8.

1. При търговските сделки, по които длъжникът е публичен субект, кредиторът има право, без да е необходима покана, на законната лихва за забава при търговски сделки за периода от датата, на която паричната престация е станала изискуема, до датата на плащането, ако са изпълнени едновременно следните условия:

- 1) кредиторът е изпълнил престацията си;
- 2) кредиторът не е получил плащане в определения в договора срок.

10 Член 10.

1. Считано от датата на възникване на правото му на лихвата, посочена в член 7, параграф 1 или член 8, параграф 1, кредиторът има право да получи от длъжника, без да е необходима покана, обезщетение за разносните по събиране на вземането, а именно равностойността на сумата от:

- 1) 40 евро — когато стойността на паричната престация не надвишава 5000 полски злоти;
- 2) 70 евро — когато стойността на паричната престация е над 5000 злоти, но под 50 000 полски злоти;
- 3) 100 евро — когато стойността на паричната престация надвишава или е равна на 50 000 полски злоти.

1а. Равностойността на сумата на обезщетението по параграф 1 се определя по средния курс на еврото, обявен от Narodowy Bank Polski (Централна банка на Полша) в последния работен ден на месеца, предхождащ месеца, в който паричната престация е станала изискуема.

2. Освен сумата по параграф 1, кредиторът има право и на възстановяване в разумен размер на направените разноски по събиране на вземането, надвишаващи тази сума.

11 Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Закон от 23 април 1964 г. — Граждански кодекс; наричан по-нататък „Гражданският кодекс“) [...] предвижда:

12 Член 5

Притежаваното право не може да се упражнява в противоречие със социално-икономическото му предназначение или с правилата за обществено съжителство. Такова действие или бездействие на правоимащия не се счита за упражняване на право и не се ползва със защита.

III. Обстоятелствата по спора

- 13 Страните по делото пред запитващата юрисдикция са:
- 14 Ищец: Skarb Państwa (Държавна хазна), представлявана от Dyrektor Okręgowego Urzędu Miar w K. (директор на Регионална метрологична служба в К.). Ищецът е субект по член 2, параграф 3 от Закона за противодействие на прекомерната забава при търговски сделки. Запитващата юрисдикция пояснява, че ищец по настоящото дело е „Skarb Państwa“ (Държавна хазна), която се представлява от „Dyrektor Okręgowego Urzędu Miar w K.“ (директор на Регионална метрологична служба в К.. [...]) [позоваване на правосубектността и дееспособността на ищеца].
- 15 В рамките на своята дейност Регионалната метрологична служба в К. предоставя услуги в областта на калибрирането на измервателни уреди.
- 16 Ответник: Z. spółka jawna със седалище в С. Ответникът е събирателно дружество и предприятие по смисъла на член 2, параграф 1 от Закона за противодействие на прекомерната забава при търговски сделки. Във връзка с упражняваната от него стопанска дейност той редовно използва услугите, предоставяни от ищеца.
- 17 Ищецът иска ответникът да бъде осъден да му заплати равностойността в полски злоти на 80 евро, заедно с лихвите, предвидени в полското законодателство. Той посочва, че претендира равностойността на две обезщетения за разноски за събиране на вземания по член 7, параграф 1, точка 1 от Закона за противодействие на прекомерната забава при търговски сделки, всяко от които на стойност 40 евро. Претенцията произтича от факта, че ответникът на два пъти е закъснял да му плати за извършени услуги. Твърди се, че ответникът е забавил плащането на сумата от 246 полски злоти (около 55 евро) с 20 дни и плащането на сумата от 369 полски злоти (около 80 евро) с 5 дни.
- 18 Ответникът иска искът да се отхвърли, като изтъква, че закъснението на длъжника при плащането не е съществено и че размерът на вземането, което длъжникът е закъснял да плати, е малък. Подчертава се, че в миналото ответникът е забавял плащането на възнаграждението за услугите, предоставени от ищеца, поне 39 пъти [...] [позоваване на организационната структура на ищеца]. Във връзка с тези забавяния ищецът няколко пъти предявява искове срещу ответника за обезщетение за разноските по събиране на вземането, като съдилищата всеки път отхвърлят исковите с мотива, че забавата на длъжника при плащането не е значителна, или с

мотива, че размерът на вземането, с чието плащане длъжникът е закъснял, е малък.

- 19 Въпреки поне 39 забавяния на плащанията ищецът никога не е успявал да получи от ответника обезщетение за разносните по събиране на вземането.

IV. Връзката между разпоредбите от правото на Европейския съюз и националните разпоредби, приложими в главното производство

- 20 В Директива 2011/7/ЕС се предвижда, че държавите членки трябва да гарантират, че кредиторът има право на обезщетение от длъжника за разносните по събиране на вземането в размер на поне 40 евро (наричано по-нататък „обезщетението“), когато лихвите за забава станат дължими по сделки:

- а) по които кредиторът и длъжникът са предприятия;
- б) по които кредиторът е предприятие, а длъжникът е публичен орган.

- 21 В полското законодателство пък се предвижда, че кредиторът има право на обезщетение от длъжника за разносните по събиране на вземането в размер между 40 и 100 евро, когато лихвите за забава станат дължими по сделки:

- а) по които кредиторът и длъжникът са предприятия;
- б) по които кредиторът е предприятие, а длъжникът е публичен орган;
- в) по които кредиторът е публичен орган, а длъжникът е предприятие.

- 22 Следователно полското право разширява правото на обезщетение, обхващайки хипотезата, описана в буква в). Фактите по настоящото дело съответстват точно на хипотезата по буква в). Това обаче не означава, че Директива 2011/7/ЕС не е приложима и че делото няма връзка с европейското право. Запитващата юрисдикция отбелязва, че намерението на полския законодател е било обезщетението да бъде получено при абсолютно еднакви условия, независимо дали е налице хипотеза по буква а), б) или в). Това означава, че за да се прецени дали запитващата юрисдикция може да отхвърли иск за заплащане — тъй като забавата на длъжника при плащането не е била значителна, или тъй като размерът на вземането, с чието плащане длъжникът е закъснял, е бил малък — в хипотеза в), е необходимо да се определи дали запитващата юрисдикция може да отхвърли този иск в хипотези а) или б). Това от своя страна изисква тълкуване на правото на Съюза, тъй като хипотези а) и б) са изрично предвидени в Директива 2011/7/ЕС.

- 23 Трябва да се отбележи, че Съдът на Европейския съюз многократно е приемал, че е компетентен да се произнася по преюдициални запитвания

относно разпоредби от правото на Съюза в случаи, в които фактите по главното производство не попадат в прякото приложно поле на правото на Съюза, стига въпросните разпоредби да са станали приложими към случая по силата на националното право, в което възприетите за чисто вътрешни положения разрешения са в съответствие с тези в правото на Съюза. В подобни случаи съгласно постоянната практика на Съда е налице несъмнен интерес на Европейския съюз от еднакво тълкуване на възприетите въз основа на правото на Съюза разпоредби или понятия, независимо от изискванията за прилагането им, за да се избегнат последващи различия в тълкуването (вж. например решения *Allianz Hungaria Biztosító* и др., C-32/11, EU:C:2013:160, т. 20, *FNV Kunsten Informatie en Media*, C-413/13, EU:C:2014:2411, т. 18, *Maxima Latvija*, C-345/14, EU:C:2015:784, т. 12).

V. Причини, поради които запитващата юрисдикция има съмнения относно тълкуването на правото на Съюза

- 24 Установена практика на полските съдилища е да се отхвърлят искове за заплащане на обезщетението с мотива, че забавата на длъжника при плащането не е била значителна или че размерът на вземането, с чието плащане длъжникът е закъснял, е бил малък. Основанието за отхвърляне на иска във всички случаи е член 5 от Гражданския кодекс, чието съдържание е цитирано по-горе. Полските съдилища всъщност приемат, че искането за плащане на обезщетение в такива случаи е „в противоречие с правилата за обществено съжителство“ (това е полски правен термин със сходно значение с термините „неморален“, „осъдителен“ и „противоречащ на добрите нрави“).
- 25 Началото на посочената по-горе съдебна практика е дадено с едно изречение в мотивите на решение на Върховния съд от 11 декември 2015 г. [...] В него Върховният съд посочва, че съдилищата следва да проверяват във всеки случай дали кредиторът, искайки плащане на обезщетение, не действа по начин, който противоречи на правилата за обществено съжителство.
- 26 Въпреки че съдебната практика на съдилищата в това отношение понякога се разминава, анализът на съдебната практика, извършен от запитващата юрисдикция, показва, че полските съдилища обикновено приемат, че размерът на вземането, чието плащане е забавено от длъжника, не е значителен, когато не надвишава равностойността в полски злоти на 100—300 евро. В същото време полските съдилища приемат, че забавянето на плащането на вземането следва да се счита за незначително, ако не надвишава 2—6 седмици. При това не е необходимо кумулативно да са изпълнени и двете предпоставки за „противоречие с правилата за обществено съжителство“. Дори ако сумата, дължима от длъжника, е значителна, но забавата е незначителна, полските съдилища обикновено отхвърлят исковете за плащане на обезщетение. Аналогично, ако забавата е

била значителна, но сумата е била малка, полските съдилища отново обикновено отхвърлят такива искове.

- 27 Описаната от запитващата юрисдикция практика на полските съдилища се илюстрира отлично от изложената по-горе история на споровете между субектите, които са ищец и ответник по настоящото дело. Ответникът е закъснял да плати възнаграждение на ищеца поне 39 пъти, но въпреки това полските съдилища никога не са осъдили ответника да плати обезщетение на ищеца.
- 28 При разглеждането на това дело запитващата юрисдикция изразява съмнение дали национална правна уредба, която позволява отхвърляне на иск за заплащане на обезщетение на посочените по-горе основания, е съвместима с Директива 2011/7/ЕС.
- 29 Съмнението на запитващата юрисдикция възниква поради следните шест причини:
- 30 На първо място, Директива 2011/7/ЕС не предвижда никакво изключение от принципа, че кредиторът има право на обезщетение при забава на длъжника. Тези изключения са предвидени само в националното право. В същото време изключенията не защитават никакви основни ценности, които са несъвместими със задължението за плащане на обезщетение. Напротив, основната причина за предвиждането на тези изключения е практиката в Полша (а вероятно и в някои други държави членки) малки плащания да се извършват след датата на падежа, по-специално в стопанския оборот. Поради това полските съдилища заключават, че кредитор, който не спазва практиката да се приемат незначителни закъснения и изисква обезщетение, действа по начин, противоречащ на правилата за обществено съжителство. Защитата на обичайното приемане на незначителни закъснения според запитващата юрисдикция обаче не е съществена ценност, която би могла да обоснове въвеждането в националното право на изключение от предвиденото в Директива 2011/7/ЕС ясно, точно и безусловно правило.
- 31 На второ място, предвидените в полското законодателство изключения от принципа, че кредиторът има право на обезщетение, противоречат на целта на Директива 2011/7/ЕС, изразена в съображение 12 от нея. В него се посочва следното: „[н]еобходими са решителни промени с цел да се създаде култура на плащане в срок, включително като изключването на правото на начисляване на лихви винаги се разглежда като договорно условие или практика, представляващи явна злоупотреба, за да се обърне тази тенденция и подобна практика да бъде обезсърчена. Тези промени следва също да включват въвеждането на специални разпоредби относно сроковете за плащане и обезщетяването на кредиторите за понесените разходи, както и, *inter alia*, относно това, че следва да се допуска, че изключването на правото на обезщетяване за разноските по събирането представлява явна злоупотреба“. Изключенията, предвидени в полското право, и целите, които

стоят зад тяхното въвеждане, са в противоречие с целта на директивите, която е да се развие „култура на плащане в срок“. Изключенията от задължението за плащане на обезщетение не само не водят до развиване на „култура на плащане в срок“, а до затвърждаване на културата на приемане на забавия при плащанията. Следователно тези изключения водят до отслабване на практическата ефективност (effet utile) на правото на Съюза и като такива са в противоречие с него.

- 32 На трето място, изключенията от задължението за плащане на обезщетение правят илюзорен принципа, предвиден в цитираното по-горе съображение 12 от Директива 2011/7/ЕС, според който „изключването на правото на обезщетяване за разносните по събирането представлява явна злоупотреба“. Не е необходимо предприятията в Полша да въведат клаузи в договорите, изключващи правото на обезщетение за разносните по събиране на вземания, когато забавянето на плащането от страна на длъжника е било незначително или когато размерът на вземането, което длъжникът е закъснял да плати, е бил малък, тъй като изключването на правото на такова обезщетение е установено в практиката на полските съдилища.
- 33 На четвърто място, според запитващата юрисдикция задължението за плащане на обезщетение е най-подходящо именно в случаите, когато забавата на длъжника в плащането не е била значителна или размерът на дължимото от длъжника задължение е бил малък. В практиката на полските съдилища понякога се твърди, че когато дългът е за малки суми, например равностойността на 100—300 евро, задължението за заплащане на равностойността на 40 евро от длъжника поради забава в плащането е прекомерна санкция. Според запитващата юрисдикция европейският законодател е предвидил задължението за плащане на обезщетение най-вече с оглед на такива случаи. В случаите, когато забавата на длъжника е значителна или дължимата сума е голяма, длъжникът е длъжен да плати високи лихви, които често възлизат на хиляди или дори стотици хиляди евро. В тези ситуации задължението за плащане на обезщетение в размер на 40 евро изобщо няма мобилизиращ ефект върху длъжника. Обратно е в ситуацията, когато забавата на длъжника при плащането не е била значителна или размерът на дължимото от длъжника задължение е бил малък.
- 34 Пето, целта на Директива 2011/7/ЕС е да се води борба със забавата при плащанията на целия вътрешен пазар (съображение 36 от Директива 2011/7/ЕС). За да постигне тази цел, европейският законодател е предвидил единни правила за придобиване от кредиторите на правото на получаване на обезщетение. Правилата за придобиване на право на обезщетение обаче няма да бъдат единни и следователно няма да бъдат в съответствие с намерението на авторите на тази директивата, ако отделните държави членки въведат свои собствени изключения от задължението за плащане на обезщетение, които не произтичат от същата директива.

- 35 На шесто място, принципът на процесуална автономия не е от значение за преценката на съвместимостта с правото на Съюза на национална правна норма, която позволява отхвърлянето на иск за заплащане на обезщетение на основанията, посочени в преюдициалното запитване. Член 5 от Гражданския кодекс, който е основание за отхвърлянето на такъв иск, е материалноправна, а не процесуалноправна норма. Съдилищата, които отхвърлят иск за плащане на обезщетение, правят това не на формално основание, а защото според тях искът няма материалноправно основание, т.е. защото ищецът изобщо няма право на претенцията, която изтъква.

VI. Позиции на страните по преюдициалното запитване

- 36 [...] [информация във връзка с производството]

VII. Спиране на производството

- 37 [...] [информация във връзка с производството]